Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om upphovsmannens rätt till ersättning vid vidareförsäljning av originalkonstverk (följerätt)

(96/C 178/05)

KOM(96) 97 slutlig — 96/085(COD)

(Framlagt av kommissionen den 25 april 1996)

EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, särksilt artikel 100a i detta,

med beaktande av kommissionens förslag,

med beaktande av Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande,

i enlighet med det angivna förfarandet i artikel 189b i fördraget, och

med beaktande av följande:

1. Följerätten inom området upphovsrätt är en icke överlåtbar rätt som ger upphovsmannen till ett originalkonstverk eller ett originalmanuskript rätt till del i de försäljninger av verket som företas efter upphovsmannens första överlåtelse.

2. Syftet med följerätten är att tillförsäkra upphovsmännen en andel av det ekonomiska utbyte som handeln med deras verk ger upphov till. Denna rätt syftar till att skapa en jämvikt i den ekonomiska situationen för dessa konstnärer jämfört med andra upphovsmän som uppbär ersättning för det löpande utnyttjandet av sina verk.

3. Följerätten utgör en integrerad del av upphovsrätten och utgör en väsentlig förmånsrätt för upphovsmännen. Det är nödvändigt att införa en sådan rätt i samtliga medlemsstater för att säkerställa en lämplig och likformig skyddsnivå för upphovsmännen.

4. Enligt artikel 128.4 i fördraget skall gemenskapen beakta de kulturella aspekterna då den handlar enligt andra bestämmelser i fördraget.

5. I Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk föreskrivs att följerätten endast kan göras gällande om lagstiftningen i upphovsmannens hemland medger det. Följerätten är således frivillig och omfattas av regeln om ömsesidighet. Det framgår av EG-domstolens rättspraxis avseende Europeiska gemenskapernas tillämpning av icke-diskrimineringsprincipen i artikel 6 i fördraget, såsom detta fastslogs i domen av den 20 oktober 1993 i de sammanförda målen C-92/92 och C-326/02, Phil Collins m.fl. [1], att nationella bestämmelser som innehåller klausuler om ömsesidighet inte kan åberopas för att vägra att tillerkänna medborgare från andra medlemsstater rättigheter som tilldelats landets egna medborgare. Tillämpningen av sådana klausuler i gemenskapssammanhang är i strid med principen om likabehandling som grundas på förbudet mot all diskriminering på grund av nationalitet.

6. För närvarande finns bestämmelser om följerätt i de flesta medlemsstaternas nationella lagstiftningar. En sådan lagstiftning företer, i de fall den förekommer, vissa olikheter, särskilt när det gäller vilka verk som omfattas av rätten, rättsinnehavarna, tillämplig procentsats, vilka vidareförsäljningar som omfattas av rätten samt beräkningsgrunden för ersättningen. Tillämpning eller inte av en sådan ersättning påverkar i betydande grad konkurrensvillkoren på den inre marknaden, På samma sätt som varje skatteliknande avgift utgör den en faktor som envar person som önskar försälja ett konstverk med nödvändighet tar hänsyn till. Denna rätt är för övrigt en av de bidragande orsakerna till såväl snedvridning av konkurrensen som förflyttningar av konstförsäljningsaktiviteter inom gemenskapen.

7. Sådana skillnader i tillämpningen av följerätten i medlemsstaterna har direkt negativ inverkan på genomförandet av en väl fungerande inre marknad för konstverk enligt vad som föreskrivs i artikel 7a i fördraget. Artikel 100a i fördraget utgör den lämpliga rättsliga grunden i ett sådant fall.

8. Gemenskapens mål som de anges i fördraget omfattar upprättandet av en allt fastare sammanslutning mellan de europeiska folken, stärkandet av förbindelserna mellan gemenskapens medlemsstater samt säkerställandet av ekonomiska och sociala framsteg i medlemsländerna genom gemensamma åtgärder för att undanröja de barriärer som delar Europa. För att uppnå dessa mål föreskrivs fördraget upprättande av en inre marknad som innebär avskaffande av hindren

[1] REG 1993, s. I-5145.

för den fria rörligheten för varor, friheten att tillhandahålla tjänster och fri etableringsrätt såväl som tillskapande av en ordning som säkerställer att konkurrensen inte snedvrids på den gemensamma marknaden. Harmonisering av medlemsstaternas lagstiftningar avseende följerätt bidrar till att uppnå dessa mål.

9. Genom rådets direktiv 77/388/EEG ([1]), ändrat genom direktiv 94/5/EG ([2]) tillägg till det gemensamma mervärdesskattesystemet införs gradvis ett gemensamt system för skatter som bl.a. är tillämpligt på konstföremål. Enbart åtgärder på skatteområdet är inte tillräckliga för att säkerställa en väl fungerande konstmarknad. Detta mål kan endast uppnås om en harmonisering av följerätten genomförs.

10. Det är nödvändigt att avskaffa de olikheter i de gällande lagstiftningarna som har snedvridande effekter på den inre marknadens funktion och att förhindra uppkomsten av nya olikheter. Det är emellertid inte nödvändigt att avskaffa eller hindra uppkomsten av sådana olikheter som inte skulle kunna påverka den inre marknadens funktion negativt.

11. Det är inte nödvändigt att harmonisera samtliga bestämmelser om följerätt i medlemsstaternas lagstiftningar. Det är tillräckligt att begränsa harmoniseringsarbetet till de nationella bestämmelser som har störst direkt inverkan på den inre marknadens funktion. Målen för detta begränsade harmoniseringsarbete kan dock inte i tillräcklig grad uppnås genom medlemsstaternas egna åtgärder. De föreslagna åtgärderna går dock inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå de ovan nämnda målen i enlighet med bestämmelserna i artikel 3b tredje stycket i fördraget. Detta förslag är sålunda helt i överensstämmelse med subsidiaritetsprincipen och proportionalitetsprincipen.

12. Upphovsrättens giltighetstid enligt bestämmelserna i rådets direktiv 93/98/EEG ([3]) uppgår till 70 år efter upphovsmannens död. Det är lämpligt att föreskriva samma giltighetstid för följerätten. Endast samtida eller moderna originalverk kommer sålunda att omfattas av följerätten. I allmänhet är samtida eller moderna konstverk relativt blygsamt representerade vid försäljningar på allmänna auktioner.

13. Följerätten bör tillämpas vid all slags vidareförsäljning med undantag för vidareförsäljningar av konstverk mellan privatpersoner efter upphovsmannens första försäljning. Rättigheten avser all yrkesmässig vidareförsäljning av konstverk såsom auktionsförsäljning, galleriförsäljning och, allmänt, all vidareförsäljning via konsthandlare.

14. Det är nödvändigt att införa en effektiv ordning som grundas på vunna erfarenheter på det nationella planet i fråga om följerätt. Följerättsersättningen bör beräknas som en procentandel av försäljningspriset och inte på ett konstverks mervärde i förhållande till ursprungsvärdet.

15. Det är nödvändigt att harmonisera kategoriseringen av konstverk som omfattas av följerätten. Det har visat sig att alster av brukskonst bör undantas.

16. Fastställande av ett lägsta belopp inom gemenskapen för tillämpning av följerätten skall göras med beaktande av den inre marknadens krav. Medlemsstaterna bör dock ges möjlighet att fastställa lägre nationella beloppsgränser än gemenskapens för att stödja unga konstnärer.

17. Genom att inte tillämpa följerätten vid försäljningssummor som understiger den lägsta beloppsgräns som fastställts, undviks oproportionerligt höga uttags- och förvaltningskostnader.

18. De procentsatser som bestäms av de olika medlemsstaterna för tillämpning av följerätten varierar för närvarande betydligt. För att den inre marknaden för samtida eller moderna konstverk skall fungera tillfredsställande är det nödvändigt att fastställa enhetliga procentsatser.

19. Ett system med avtagande procent för tillämpning av följerätten i olika prisskikt kan bidra till att förhindra att gemenskapslagstiftningen i fråga om följerätt kringgås. Dessa procentsatser bör både avspegla såväl konstnärernas som konstmarknadens intressen.

20. Det belopp som tas ut med stöd av följerätten skall betalas av säljaren. Säljaren är antingen den person eller det företag i vars namn försäljningen har genomförts.

21. Det är önskvärt att införa en ordning med möjlighet till en löpande, periodvis anpassning av lägsta beloppsgränser och procentsatser. För detta ändamål är det lämpligt att ge kommissionen i uppdrag att utarbeta periodvisa rapporter över de praktiska verkningarna av tillämpningen av följerätten, och att, i förekommande fall, föreslå ändringar av beloppsgränser och procentsatser.

([1]) EGT nr L 145, 13.6.1977, s. 1.
([2]) EGT nr L 60, 3.3.1994, s. 16.
([3]) EGT nr L 290, 24.11.1993, s. 9.

22. Det måste fastställas vilka de ersättningsberättigade följerättsinnehavarna är, samtidigt som subsidiaritetsprincipen iakttas. Det är följaktligen inte lämpligt att genom detta direktiv ingripa i medlemsstaternas arvsrättslagstiftning. Upphovsmannens rättsinnehavare bör dock fullt ut kunna bli ersättningsberättigade avseende följerätten efter upphovsmannens död.

23. Det bör överlåtas åt medlemsstaterna att själva bestämma formerna för uttag och förvaltning av de belopp som betalats enligt följerätten. Härvidlag är förvaltning via ett gemensamt förvaltningsorgan en bland andra möjliga lösningar. Medlemsstaterna måste emellertid säkerställa uttag, indrivning och utbetalning av ersättningar som tagits ut till förmån för upphovsmän från andra medlemsstater.

24. Rätten till ersättning enligt följerätten bör begränsas till medborgare från medlemsstaterna och utländska upphovsmän, vars hemländer ger upphovsmän som är medborgare i medlemsstaterna motsvarande skydd.

25. Lämpliga och praktiska förfaranden som tillåter kontroll av försäljningstransaktioner måste införas för att säkerställa att medlemsstaterna faktiskt tillämpar följerätten. Detta innebär att upphovsmannen eller dennes befullmäktigade ombud skall ha rätt att inhämta de nödvändiga upplysningarna från dem som är skyldiga att betala följerättsersättningen.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

KAPITEL I

TILLÄMPNINGSOMRÅDE

Artikel 1

Föremålet för följerätten

Medlemsstaterna skall, till förmån för upphovsmannen till ett originalkonstverk, införa en följerätt som definieras som en icke överlåtbar rätt till ersättning med en procentandel av försäljningspriset vid all vidareförsäljning av verket, med undantag av försäljningstransaktioner som genomförs av en person som handlar i egenskap av privatperson, efter upphovsmannens första överlåtelse.

Artikel 2

Konstverk som omfattas av följerätten

I detta direktiv avses med originalkonstverk: manuskript och bildkonstverk såsom tavlor, collage, målningar, teckningar, kopparstick, gravyrer, litografier, skulpturer, vävda tapeter eller bonader, keramiska föremål och fotografier i den mån de utgör alster som helt utförts av konstnären eller om det rör sig om exemplar som anses som originalkonstverk enligt sedvänja inom konstbranschen i gemenskapen.

KAPITEL II

SÄRSKILDA BESTÄMMELSER

Artikel 3

Beloppsgräns

1. Ersättning enligt artikel 1 skall erläggas när försäljningspriset när detta är lika med eller överstiger 1 000 ecu.

2. Medlemsstaterna skall ha rätt att fastställa en nationell beloppsgräns som är lägre än den beloppsgräns som föreskrivs i punkt 1.

Artikel 4

Procentsats och uttag

Den ersättning som tas ut med tillämpning av artikel 1 bestäms enligt följande:

a) 4 % av försäljningspriset för belopp mellan 1 000 och 50 000 ecu.

b) 3 % av försäljningspriset för belopp mellan 50 000 och 250 000 ecu.

c) 2 % av försäljningspriset för belopp som överstiger 250 000 ecu.

Denna ersättning skall betalas av säljaren.

Artikel 5

Beräkningsunderlag

Det försäljningspris som avses i artiklarna 3 och 4 skall vara priset före skatter och avgifter.

Artikel 6

Ersättningsberättigade följerättsinnehavare

1. Den ersättning som tas ut med tillämpning av artikel 1 skall tillfalla upphovsmannen till verket och, efter upphovsmannens död, dennes rättsinnehavare.

2. Medlemsstaterna har rätt att föreskriva om kollektiv förvaltning av de belopp som utbetalas enligt följerätten. De skall fastställa närmare föreskrifter för uttag och fördelning av dessa belopp när upphovsmannen är medborgare i en annan medlemsstat.

Artikel 7

Ersättningsberättigade följerättsinnehavare i tredje land

Medlemsstaterna skall föreskriva att upphovsmän som är medborgare i tredje land skall omfattas av följerätten enligt bestämmelserna i detta direktiv under förutsättning att upphovsmän som är medborgare i medlemsstaterna omfattas av motsvarande rätt i tredje länderna i fråga.

Artikel 8

Följerättens varaktighet

Följerätten skall gälla under den tid som fastställts i artikel 1 i direktiv 93/98/EEG.

Artikel 9

Rätt att inhämta uppgifter

Upphovsmannen eller dennes befullmäktigade ombud skall från alla konsthandlare, försäljningsansvariga eller offentliga auktionsförrättare kunna begära alla uppgifter som är nödvändiga för att kunna beräkna de belopp som skall erläggas enligt följerätten avseende försäljning av originalkonstverk under föregående år.

KAPITEL III

SLUTBESTÄMMELSER

Artikel 10

Uppföljningsbestämmelser

Senast den 1 januari 2004 och därefter vart femte år skall kommissionen överlämna en rapport till Europaparlamentet, rådet samt Ekonomiska och sociala kommittén om genomförandet av detta direktiv samt i förekommande fall förslag till justering av lägsta beloppsgräns och procentsats avseende följerättsersättningen med hänsyn till situationen inom branschen.

Artikel 11

Genomförande

1. Medlemsstaterna skall sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv före den 1 januari 1999.

När en medlemsstat antar dessa bestämmelser skall de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen skall göras skall varje medlemsstat själv ufärda.

2. Medlemsstaterna skall till kommissionen överlämna texterna till de bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

Artikel 12

Ikraftträdande

Detta direktiv träder i kraft den tjugonde dagen efter det att det har offentliggjorts i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning.*

Artikel 13

Destinationer

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.